

Erupcija razlik – lezbištvo*

Do leta 1969 so nasprotniki ženske osvoboditve načenjali temo lezbištva prej kot radikalne feministke – med njimi so bile mnoge že od začetka zmedene zaradi povezovanja dveh navidezno ločenih tem.¹ Seveda so nekatere radikalne feministke aludirale na spolno usmerjenost, čeprav le abstraktno in posredno v kontekstu seksualne osvoboditve. Večina zgodnjih radikalnih feministk je bila prepričanih, da je seksualna revolucija 60-ih let v mnogih pogledih bolj izrabljala kot osvobajala, a kljub temu so mnoge imele vizijo feminizma, ki bo porušil zgradbo seksualne represije. Na primer Millettova je trdila v izredno branem delu "Seksualna politika: Manifest za revolucijo", da bo feminizem sprožil svobodo izražanja seksualnosti in "biseksualnost ali konec vsiljene perverzne heteroseksualnosti".² Firestoneova pa je v Dialektiki spola menila, da bo feministična revolucija povzročila povrnitev "naravne polimorfne seksualnosti – vse oblike seksualnosti bodo dovoljene in prakticirane".³ Anne Koedt je seveda prva in najbolj eksplicitno povezala institucijo heteroseksualnosti in zatiranja žensk. Koedtova je prepričevala, da moški zatirajo resnico o klitoralnem orgazmu, zato ker ta "dokazuje, da je seksualno zadovoljstvo mogoče doseči tako z moškim kot z žensko, in torej heteroseksualnost ni absolut ampak opcija".⁴

Toda mnoge radikalne feministke, še posebno tiste, ki so razumele osvoboditev žensk in seksualno revolucijo kot dva izključujoča se pojavi, so bile pogosto prestrašene, če ne celo sovražne do lezbištva. Najpogosteje so izključevale lezbištvo kot

* Alice Echols: *Daring to Be Bad. Radical Feminism in America 1967-1975*. University of Minnesota Press. Minneapolis 1989.

¹ . Kot primer glej "Lesbianism and Feminism", govor Ti-Grace Atkinson v februarju 1970, ponatisnjen v *Amazon Odyssey* (New York: Links Books, 1974), str. 83. Izjemi na tem področju sta bila prispevka Judith Brown v časopisu "Florida Paper" in "Toward a Female Liberation Movement", v Leslie Tanner, ur., *Voices from Women's Liberation* (New York: New American Library, 1970).

² Kate Millett, "Sexual Politics: A Manifesto for Revolution", v Firestone in Koedt, ur., *Notes from the Second Year: Women's Liberation*

(*New York: New York Radical Feminists, april 1970*), str. 112. Millettova je napisala ta članek leta 1968. *Tisk Notes 2, na katerega bom odslej referirala, je podprla založba The York Review of Books. Glej Vivian Gornick, Essays in Feminism (New York: Harper and Row, 1978), str. 24.*

³ Shulamith Firestone, *The Dialectic of Sex: The Case for Feminist Revolution (New York: Bantam, 1970), str. 209.*

⁴ Anne Koedt, "The Myth of the Vaginal Orgasm", v *Firestone in Koedt, ur., Notes 2, str. 41.*

⁵ Abby Rockefeller, "Sex: The Basis of Sexism", *No More Fun and Games, #6, maj 1973, str. 31.*

⁶ Ti-Grace Atkinson, "Lesbianism and Feminism", v *Amazon Odyssey, str. 86. Kot omenjam na koncu pričujočega poglavja, je Atkinsonova pozneje spremenila svoje stališče do lezbištva.*

⁷ Poročilo o tem v *Sidney Abbott in Barbara Love, "Sappho was a Right-On Woman (New York: Stein in Day), 1973), str. 117.*

⁸ Pogovor z *Marilyn Webb.*

⁹ Pogovor z *Ros Baxandall.*

¹⁰ Pogovor z *Irene Peslikis.*

bolj seksualno in ne dovolj politično temo. Tako je Roxanne Dunbar iz skupine Cell 16 menila, da je naloga feminizma prejeta, da ženske spravi iz postelje, kot pa menjava partnerjevega spola. In Abby Rockefeller je ugotavljala, da lezbištvo "zamegljuje pravo temo za ženske, saj ustvarja vtis, da imajo ženske tako rade seks kot moški – samo da ne marajo seksati z moškimi".⁵ Veliko radikalnih feministk je nasprotovalo tudi igranju vlog, o katerem so mislile, da je inherentno lezbičnim odnosom. Atkinsonova je tako spregovorila v imenu mnogih feministk:

Ker lezbištvo vključuje igranje vlog in, še pomembneje, temelji na primarnem izhodišču moškega zatiranja, to je na seksu, lezbištvo krepi spolni razredni sistem.⁶

Kot vemo, je Brownmillerjeva leta 1970 zavrnila povabilo, da bi govorila dejavni lezbični organizaciji Daughters of Bilitis (DOB – Hčere Bilitis), ker se ji je lezbištvo zdelo preveč seksualizirano in moško zatiralsko.⁷ Precej radikalnih feministk se je strinjalo z Brownmillerjevo in Atkinsonovo, da se lezbijke preveč držijo seksualnih vlog, v obliki vlog butch-femme, in zato ne morejo biti eventualne ali zaželjene kandidatke za feminizem. Mnoge so se tudi bale, da bi se ženske pred feminističnim gibanjem zatekale v lezbištvo.

Toda hkrati, ko so mnoge radikalne feministke hitele ločevati feminizem od lezbištva, je veliko drugih – tako političnih kot radikalnih feministk – odkrivalo medsebojno spolno privlačnost. Na primer, Marilyn Webb se spominja: "V D. C. smo dajale energijo ena drugi in se ob tem tudi počasi zaljubljalje." Čeprav Webbova misli, da takrat v tem niso videle gej teme, so druge ženske dobro vedele, da so njihovi občutki lezbični.⁸ Baxandallova trdi, da med radikalnimi feministkami v New Yorku lezbištvo ni bilo velika tema, saj je dobredno vsaka eksperimentirala s tem. Ko smo se zbirale v parih, da bi napisale kako besedilo, smo praviloma tudi spale skupaj. Včasih smo celo žrebale /da bi določile, katera bo spala s katero/ in potem goljufale.⁹

Čeprav je bil specifičen scenarij, ki ga opisuje Baxandallova, najverjetneje neobičajen, je pa gotovo, da je eksperimentiranje z lezbištvom bilo močno razširjeno. Peslikisova, ki se je zapletla z žensko, preden so lezbijke začele zahtevati priznanje gibanja spomladi leta 1970, trdi, da je vsaj v New Yorku veliko radikalnih feministk bilo naklonjeno lezbištvu. Medtem ko mnoge lezbične feministke trdijo, da so heteroseksualne radikalne feministke nasprotovale lezbištvu, Peslikisova sarkastično sprašuje: "Le katere so bolj hitele ene k drugim v naročje?" Zanj in za mnoge druge je lezbištvo pomenilo "naravno razširitev vseh čustev do žensk".¹⁰ Seveda je Judith Brown predvidevala natančno to leta 1968, ko je napisala:

*Ženske, ki se za neko obdobje odmaknejo od moških, da bi iskale medsebojne politične povezave, oblikovale stališča o gibanju in organizacijsko okolje, bodo prej ali slej tudi vzljubile žensko. Tudi najbolj površno ocenjevanje ženske osvoboditve bo pomenilo možnost za ponovno zaznavanje nekaterih kvalitet in stopnje odzivnosti, ki obstajajo v drugih ženskah.*¹¹

Medtem ko so bile liberacionistke razdeljene glede vprašanja lezbištva, so mnoge reformistične feministke vztrajno nasprotovale sleherni diskusiji o lezbištvu. Friedanova se je odzvala na prve valove lezbištva obrambno, ga označila kot "rožnato pošast" in opozarjala, da bi lezbištvo lahko razvrednotilo verodostojnost ženskega gibanja.¹² Vodstvo organizacije NOW se je tako upiralo govoru o lezbištvu, da je preprečilo pojav imena lezbične skupine DOB na javnem seznamu pokroviteljskih institucij Kongresa za združitev žensk, ki ga je v novembru leta 1969 organizirala NOW v New Yorku.¹³ Kmalu potem je bila Rita Mae Brown, ki je skušala sprožiti vprašanje lezbištva znotraj NOW, brez pojasnila odpuščena kot urednica glasila NOW v New Yorku. Brownova je bila tako jezna zaradi homofobije v tej organizaciji, da je pustila delo tudi v drugih pisarnah NOW, skupaj z dvema drugima lezbijkama. Vse tri so nemudoma napisale izjavo, v kateri so podrobno pojasnile homofobijo znotraj organizacije:

*Vodstvo zavestno zatira druge ženske glede vprašanja spolne usmerjenosti – tudi verbalno izražajo svoje globoke predsodke do lezbijk. Lezbijka je tista beseda, ki lahko povzroči množični srčni napad Izvršilnega komiteja. Ta tema je opuščana kot nepomembna, prenevarna za razmišljanje, vir razkolov ali še iz kakšnega razloga, ki ga bodo potegnile z dna njihove represije. Prevladujoče stališče, ki je še celo bolj reflektirano na nacionalnem nivoju, je: "Kaj če se bodo tiste (zapomnite si besedo tiste) zgrnile k nam v čredah? Kako grozno. Navsezadnje moramo misliti na svojo podobo v javnosti."*¹⁴

Karizmatična Rita Mae Brown je verjetno naredila več kot katera koli druga za feministično ozaveščanje lezbištva. V začetku leta 1969 je Brownova začela organizirati lezbično-feministično gibanje. Pridružila se je skupini za ozaveščanje pri Redstockings, ki jo je kmalu zapustila, ko je ugotovila, da Redstockings "niso bile preveč pro-ženske, ko je šlo za lezbijke".¹⁵ Po prekinitvi sodelovanja z Redstockings je Brownova navezala stike z Gay Liberation Front (GLF – Gej osvobodilna fronta). Tam ji je uspelo prepričati nekaj žensk, da so ustanovile

¹¹ Judith Brown in Beverly Jones, "Towards a Female Liberation Movement", v Tanner, ur., *Voices from Women's Liberation*, str. 407.

Pomembno je opozoriti, da Brownova ni razumela, v nasprotju z lezbičnimi feministkami, da se bodo ženske odmaknile od moških za vedno.

¹² Friedanova citirana v Susan Brownmiller, "Sisterhood Is Powerful", *New York Times Magazine*, 15. marec 1970, str. 140. Brownmillerjeva je pisala: "Pretirana občutljivost gibanja na lezbično temo in obstoj peščice militantnih lezbijk znotraj gibanja sta nekoč samo Friedanovo pripravila do zmrdovanja nad rožnato pošastjo, ki je grozila, da bo skrivila podobo ženskih pravic." Nasprotno pa je Brownmillerjeva trdila, da so militantne lezbijke "bile morda rožnate ščuke, ki pa gotovo niso pomenile jasne in stvarne nevarnosti".

¹³ Obstaja verjetnost, da so DOB bile namerno prezrte, vendar je treba povedati, da na letaku ravno tako ni bila omenjena NY-NOW kot sodelujoča skupina. Abbott and Love, str. 111.

¹⁴ Citirano po Toby Marotta, *The Politics of Homosexuality* (Boston: Houghton Mifflin, 1981), str. 235.

¹⁵ Rita Mae Brown, "Take a Lesbian to Lunch", ponatisnjeno v *A Plain Brown Rapper*, str. 91, prvič objavljeno

v lezbičnem časopisu *The Ladder* (april-maj 1970). Za svoj prispevek o tem obdobju sem uporabila naslednje vire: Marotta, str. 230-55; *Abbott and Love*, str. 113-15; in intervjuje.

¹⁶ *March Hoffman* je pozneje spremenila ime v *Artemis March*.

¹⁷ Pogovor z *Jennifer Woodul*.

¹⁸ Pogovor s *Coletto Reid*.

¹⁹ Na univerzi Yale so se sporekle z *Naomi Weisstein*, ki je bila, za razliko od *Dunbarove* ali *Dixonove*, celo pripravljena priznati pomen lezbištva za feminizem. *Rita Mae Brown*, "Yale Break", ponatisnjeno v *A Plain Brown Rapper*, str. 37-40, prvič objavljeno v *Rat*, februar 1970.

²⁰ *Dixonova* je bila očitno tako osupla, da se ni zavedala, da je izrekla ta zelo parodičen stavek na enak način, kot so to počeli beli liberali, ko so jih obtoževali zaradi rasnih predsodkov.

²¹ *Rita Mae Brown*, "Say It Isn't So", *A Plain Brown Rapper*, str. 50.

skupine za ozaveščanje in oblikovale skupno temo z lezbijkami iz ženske osvoboditve. Po obisku *Brownove* so *Lois Hart*, *Suzanne Bevier*, *Ellen Bedoz* in *Arlene Kisner* iz GLF ustanovile skupino s *Sidney Abbott*, *Barbaro Love*, *Michello Griffio* in *Marcho Hoffman*, ki so bile dejavne v radikalnih in reformističnih feminističnih skupinah.¹⁶ *Brownova* in gej aktivistka *Martha Shelley*, nekdanja predsednica newyorške *DOB*, sta prav tako ustanovili skupino za ozaveščanje, ki pa je bila kmalu razpuščena.

Medtem je *Brownova* navezala stike z manjšo skupino študentk *Vassarja*, v kateri je med drugimi bila tudi *Jennifer Woodul*. S *Cynthio Funk* (zgodnjo članico *NYRW*), *Marcho Hoffman*, *Michelo Griffio* in z *vassarskimi študentkami* so potovale na različna feministična zborovanja, kjer je *Brownova* sprožala vprašanje lezbištva iz občinstva. *Woodulova* se spominja:

*Z Rito smo začele potovati po konferencah ženske osvoboditve. Ponavadi nas je bilo štiri ali pet z Vassarja, Cynthia, March, mogoče Michela iz New Yorka in seveda Rita. Hodile smo na tiste konference in izpostavljale vprašanje lezbištva. Pravim "me" zato, ker je po navadi Rita sprožila temo, druge pa smo jo podprle. Včasih smo to storile naravnost, včasih pa načrtno – strateško smo se razvrstile po konferenčni sobi in se obnašale, kot da nismo prišle skupaj.*¹⁷

Coletta Reid, ki je pozneje sodelovala z *Brownovo* v lezbično-feminističnem kolektivu *The Furies* v *Washington D. C.*, meni, da si je *Brownova* sposodila to posebno taktiko od *trockistov*.¹⁸ Ona in njene spremljevalke so izzvale večje število feministk, vključno z *Roxanne Dunbar* in *Marlene Dixon*, ki sta se pojavili skupaj na govorniškem odru v *Bostonu* v začetku leta 1970.¹⁹ Po kritičnem uvodu *Brownove* je *Cynthia Funk* povedala govornicam naslednje:

Utrujena sem od poslušanj o zatiranju žensk ... Poglejmo raje zatiranje, ki se dogaja prav tukaj, v tej sobi. Ve ženske, zbrane na govorniškem odru, ste uporabile heteroseksualni privilegij za utišanje teme ljubezni – še posebej ljubezni med ženskami, ki je zame kritična tema gibanja.

Po več sekundah "osupljive tišine", kot pripoveduje *Brownova*, si je *Dixonova* drznila povedati, da so nekateri njeni najboljši prijatelji homoseksualci.²⁰ *Dunbarova* je odgovorila, da ženskam ni treba spat skupaj zato, da bi se imele rade. Potem je pojasnjevala, da homoseksualnost preprosto ni tako pomembna, ker je "homoseksualnost izbrano zatiranje, medtem ko biti ženska pomeni izvorno zatiranje".²¹

Kljub vsemu so taki spopadi bili redkost. Tema lezbištva je zares izbruhnila 1. maja leta 1970, na otvoritveni večer Drugega kongresa za združitev žensk, ko je štirideset lezbijk prilastilo urnik dogodkov, da bi lahko sprožile vprašanje lezbištva. (Zaradi razcepljenosti glede razrednega vprašanja in lezbištva so nekatere ženske srečanje nemudoma preimenovala v "Kongres za združitev žensk".) Akcijo je načrtovala skupina, v kateri so bile Brownova, Funkova, Hoffmanova, Hartova in Bedozova.²² V ženskem underground časopisu Rat (Podgana) je bilo objavljeno naslednje poročilo o akciji "rožnatih pošasti":

1. maja, ob 19.15, je okoli 300 žensk tiho sedelo v predavalnici srednje šole, 70 pa jih je čakalo, da se razmere na Kongresu za združitev žensk uredijo. Luči so ugasnile, slišalo se je tekanje, smejanje, tu in tam bojovni krik, in ko so se luči spet prižgale, se je teh 300 žensk znašlo v rokah ROŽNATIH POŠASTI.

... Sedemnajst žensk iz skupine Radical lesbians je nosilo rožnate majice z napisom ROŽNATA POŠAST na prsih. Te ženske so bile prvi akcijski val in tiste, ki so prevzele predavalnico.

Druge demonstrantke so se razkropile med občinstvo, tam naj bi razodevale svojo podporo akciji in se pridružile ženskam na odru. Ko so bile na odru, so razkrile tako svoje majice Rožnatih pošasti in svoje lezbištvo. Vendar, kot se spominja Woodulova, demonstrantkam ni bilo treba igrati "golobe" v občinstvu, saj so ženske "takoj, ko smo zavzele dvorano, začele v trumah prihajati na oder".²³ Protestnice so zavzele dvorano za dve uri in govorile o tem, kaj pomeni biti lezbijka v heteroseksistični kulturi. Na skupščini kongresa je bilo sprejetih več resolucij pod delovnim naslovom "Rožnate pošasti: Ženske gej osvobodilne fronte in Radikalne lezbijke":

- 1. Osvoboditev žensk je lezbična zarota.*
- 2. Kadarkoli se oznaka lezbištva uporabi proti celotnemu gibanju ali proti posameznicam, je to treba potrditi, in ne zanikati.*
- 3. V vseh razpravah o kontroli rojstev mora biti vključena homoseksualnost kot legitimna metoda kontracepcije.*
- 4. Vsi učni načrti za spolno izobraževanje morajo vključevati lezbištvo kot veljavno, legitimno obliko spolnosti in ljubezni.²⁴*

Eden od najpomembnejših rezultatov akcije na kongresu je bila načelna listina Radicalesbians z naslovom "Žensko-identificirane ženske", katere kopije so bile razdeljene ženskam v občinstvu.²⁵ Tako kot akcija naj bi tudi listina pomirila strahove pred lezbišt-

²² Marotta, str. 240.

²³ Pogovor z Woodulovo.

²⁴ Marotta, str. 244.

²⁵ Radicalesbians, "The Woman-Identified Woman", v Anne Koedt, Anita Rapone in Ellen Levine, ur., *Notes from the Third Year: Women's Liberation*, (New York: New York Radical Feminists, 1971).

²⁶ Pogovor z Jennifer Woodul.

vom heteroseksualnih feministk. V resnici, kot pravi Woodulova, so se "pošasti" odločile za uporabo termina "žensko-identificirane", ker so upale, da bo manj ogrožal heteroseksualne ženske:

Bila sem navzoča, ko so se začele oblikovati ideje za "žensko-identificirane ženske". Skušale smo ugotoviti, kako ženskam govoriti o lezbilstvu brez uporabe besede lezbijka, saj smo ugotovile, da smo na konferencah nenehno iztirjale udeleženske. Mislim, da se je Cynthia (Funk) spomnila pojma "žensko-identificirane." Vsaj jaz sem ga takrat prvič slišala. Hotele smo, da ženske spoznajo, da lezbijke niso drugačne od drugih žensk na kakršenkoli nenavaden način.²⁶

Za legitimizacijo lezbilstva so Radicalesbians morale prepričati feministke, da lezbilstvo ni le preprosta posteljna zadeva in da lezbijke niso moško-identificirane "bavbav-ženske", ki bi seksualno eksploatirale druge ženske. To jim je uspelo tako, da so redefinirale lezbilstvo kot primarno politično izbiro in locirale diskurz znotraj že etabliranega feminističnega okvira separatizma. Tendenco k enostavnemu označevanju lezbilstva "glede na spolnost" so kritizirale kot "razcepljujočo in seksistično". Še več. Prepričevale so, da lezbijke niso le daleč od moške identifikacije, temveč so zaradi vrednote njihove distance od moške kontaminacije v resnici prej žensko-identificirane kot pa heteroseksualne ženske, ki so "odvisne od moške kulture zaradi njihove (samo-)definicije":

Samo ženske si lahko dajo medsebojno drug, nov občutek sebe. To identiteto moramo razvijati glede na nas same, in ne v odnosu do moških ... Naša energija mora biti usmerjena k našim sestram, ne nazaj k zatiralcem. Vse dokler se bo ženske skušalo osvobajati brez soočenja s temeljno heteroseksualno strukturo, ki nas veže v parne odnose z našimi zatiralci, se bo še naprej veliko energije vlagalo v urejanje posamičnega odnosa z moškimi ... To očitno deli našo moč in predanost ter nam onemogoča, da bi se posvetile konstrukciji novih vzorcev, ki nas bodo osvobodili.

Čeprav listina ni napisana v antagonističnem tonu – na primer, izognile so se definiranju heteroseksualnih žensk kot kolaboracionistk – pa je predpostavka ta, da feminizem zahteva lezbičnost:

Srce osvoboditve žensk in temelj kulturne revolucije je primat žensk, žensk, ki oblikujejo novo zavest o sebi in drugih ženskah.

foto Jasna Klančičar

²⁷ Zgodnja besedila Brownove iz 70-ih so objavljena v *A Plain Brown Rapper*; "Step N' Fetchit Woman" Shelleyeve je bilo ponatisnjeno kot "Notes of a Radical Lesbian" v Morgan, ed., *Sisterhood Is Powerful*.

²⁸ Osebni pogovor z Ellen DuBois. DuBoisova je pretehtala svoj prvotni odziv in je bila ena prvih heteroseksualnih feministk, ki so kritizirale seksualni konzervativizem, in še posebej homofobijo, znotraj gibanja.

"Žensko-identificirane ženske" ni bil najzgodnejši izraz lezbičnega feminizma. Tako Rita Mae Brown kot Martha Shelley sta večkrat jezno oznanili homofobijo gibanja v časopisih *Rat* in *Come Out*.²⁷ Toda tisto, kar je listino "Žensko-identificirane ženske" ločilo od zgodnjih spisov in jo naredilo tako pomembno, je bilo to, da je redefiniralo lezbištvo kot kvintesenčni akt politične solidarnosti z drugimi ženskami. Z definicijo lezbištva kot bolj politične izbire kot pa seksualne alternative so Radicalesbians razorožile heteroseksualne feministke. Seveda zapleten problem seksualnosti ni bil rešen. Celo Radicalesbians so morale priznati, da lezbištvo pomeni tudi spolnost:

Dokler ženske ena v drugi ne bodo videle možnosti za primarno predanost, ki vključuje spolno ljubezen, si bodo odtegovale ljubezen in vrednote, ki so jih tako pripravljene deliti z moškimi in tako potrjevati svoj drugorazredni status.

Predstavitev spolnosti je motila mnoge heteroseksualne feministke, ki so v ženskem gibanju našle dobrodošel odmik od spolnosti. Ellen DuBois je bila le ena od mnogih heteroseksualnih feministk, ki so že v začetku obsojale vdor spolnosti v gibanje:

*Zdelo se mi je, da sem končno našla gibanje, v katerem se mi ni bilo treba ukvarjati s tem, ali sem privlačna ali ne, ali sem všeč moškim ali ne ... In ravno ko sem začela čutiti, da bi tukaj lahko pozabila na vse to, je spolnost ponovno dvignila svojo grdo glavo.*²⁸

Lezbijke so se znašle pred velikansko nalogo prepričati heteroseksualne feministke, da lezbištvo nudi ženskam nekaj substancialno drugačnega od družinskega heteroseksualnega vzorca dominacije in podrejenosti. To so skušale narediti tako, da so heteroseksualnim feministkam dokazovale, da je v lezbištvu več čutnosti kot spolnosti, več "komunikacije" kot "obvladovanja". Na primer v zelo branem članku "Zmeljimo falični imperializem" (ki ga je levo usmerjena Služba za novice iz osvoboditve preimenovala v "Čutna ženska", temu je takoj sledilo avtoričino protestno pismo) je lezbična feministka Sue Katz zatrjevala:

Zame je razkritje pomenilo konec spolnosti ... Telesni stiki in občutki so dobili novo, osvobajajočo obliko. In temu pravimo čutnost ... Sedaj je telesnost ustvarjalna neinstitucionalizirana izkušnja. Pomeni dotikanje, božanje, ljubkovanje in nežnosti ... Edina cilja sta bližina in zadovoljstvo. Telesnost ne obstaja zaradi Velikega Orgazma. Obstaja zaradi prijetnega počutja. Naša spolnost lahko vsebuje genitalno izkušnjo ali pa ne.

... Čutnost, ki jo doživljam, je transformirala mojo politično usmerjenost ter razrešila nasprotje med umom in telesom, kajti energija naše feministične revolucije je ista kot energija naše ljubezni.²⁹

In neka druga lezbična feministka je odkrivala:

Spoznale smo, da je ljubezenski in spolni odnos z žensko čisto drugačna stvarnost – drugačna situacija, ko stari strahovi niso zares pomembni. Lezbične ženske to vedo ... hetero ženske pa ne. Zato mnoge heteroseksualke postanejo napete in se čutijo ogrožene zaradi lezbijke: zdi se jim, da so sedaj postale spolni objekt celotnemu človeškemu rodu ... da je varnost, ki so jo čutile med ženskami, izginila zaradi lezbištva. Toda ustavite se za trenutek – ta strah odkriva več o naravi heteroseksualnega sveta.³⁰

Da bi prelomile vez med lezbištvom in moškostjo, so lezbične feministke vendar pogosto krepile prevladujoče kulturne predpostavke o naravi ženske spolnosti. Banalizirale so razliko med žensko (in v širšem smislu lezbično) spolnostjo kot vseprežemajočo, romantično in pozorno ter moško spolnostjo kot nasilno in genitalno usmerjeno. Brownova je trdila, da "moški hočejo vladati prek spolnosti, medtem ko ženske iščejo komunikacijo prek nje".³¹ Neka članica Osvoboditve gej žensk iz Berkeleyja je menila: "Moški, ki so obsedeni s spolnostjo, so prepričani, da so tudi lezbijke obsedene s spolnostjo. V resnici pa so lezbijke, tako kot druge ženske, obsedene z ljubeznijo in zvestobo."³² V julijski številki feminističnega časopisa Everywoman iz Los Angelesa, ki so jo leta 1971 napisale in uredile gej ženske skupine, je neka ženska zatrjevala:

K sreči lezbištvo, kljub mnogim poskusom prepletanja, ni bilo nikoli zares povezano z moškim svetom, in je zato še edino vitalno opravilo na tej zemlji, čisto kot sneg, osvobojeno egoizma in pridobitništva.³³

Če je bil seks med ženskami "čist kot sneg", je bil heteroseksualni seks popolnoma pokvarjen in neogibno zatiralski.³⁴ Seveda je tak diskurz lezbičnega feminizma bil le odmev skupin Feministke in Celica 16. S predstavljanjem lezbištva kot politično rešitvijo zatiranja žensk in z invociranjem esencialističnih idej o ženski spolnosti je lezbičnemu feminizmu uspelo sanirati lezbištvo. Toda, kot bomo videli, ta formulacija lezbištva je imela resne posledice tako za lezbične kot heteroseksualne feministke.

Zdi se, da se večina heteroseksualnih feministk, navzočih v akciji Rožnatih pošasti, ni čutila ogroženo. Kearonova se prav-

²⁹ Sue Katz, "The Sensuous Woman", v *Rat*, v. 3, #18, 12.-29. januar, 1971. Katzova je napisala protestno pismo zaradi spremembe naslova članka in zaradi spremljajoče ilustracije pre-rafaelitskih žensk, ki se igrajo v potoku. Glej tudi Sue Negrin, "A Weekend in Lesbian Nation", *It Ain't Me, Babe*, v. 2, #1, april 1971, str. 11. Negrinova je pisala: "Gej feminizem je edini prostor za razvoj neseksualne čutnosti."

³⁰ Nepodpisano, "Thoughts to Keep in Mind As We Find Out More About Ourselves," *It Ain't Me, Babe*, v. 1, #15, 30. april, 1971. Ponatisnjeno po *Ann Arbor, Spectre, lezbični časopis*.

³¹ Rita Mae Brown, "Coitus Interruptus", *A Plain Brown Rapper*, str. 29. Prvič objavljeno v *Rat*, v. 2, #27, 6.-23. februar, 1970.

³² Nepodpisano, "Lesbians as Bogeywomen", *It Ain't Me, Babe*, v. 1, #8, 11. junij-l. julij, 1970, str. 15. Glej tudi Redstockings sister, "A Mother and a Lesbian", v *Rat*, v. 3, #12, 9.-23. avgust, 1970, str. 13-14.

³³ Susan Helenius, "Returning the Dyke to the Dutchess", *Everywoman*, v. 2, #10, 9. julij, 1971.

³⁴ Sharon Deevey, ustanovna članica lezbično-feminističnega kolektiva *The Furies*, je šla v svojih trditvah tako daleč: "... usak fuk

je posilstvo, tudi če je prijetno doživetje, zato ker ima vsak moški moč in privilegije do žensk, ne glede na to, ali to uporablja očitno ali subtilno." Sharon Deevey, "Such A Nice Girl", v Nancy Myron in Charlotte Bunch, ur., *Lesbianism and the Women's Movement* (Baltimore: Diana Press, 1975), str. 21.

³⁵ Pogovor s Pam Kearon.

³⁶ Pogovor z Ros Baxandall in Ann Snitow.

³⁷ "Women's Lib: A Second Look", *Time*, 14. december, 1970, str. 50. *Time*ov novinar je senzacionalistično pisal, da naj bi jo "odkritje diskreditiralo kot govornico gibanja, vrglo nove duome v njene teorije in okrepilo stališča tistih skeptikov, ki nenehno zavračajo vse liberacionistke kot lezbijke".

³⁸ *Abbot and Love*, str. 124.

³⁹ *Abbott and Love*, str. 126; *Marotta*, str. 259.

⁴⁰ Januarja 1971 je Ti-Grace Atkinson izjavila, da so lezbijke "največja kontrarevolucionarna sila znotraj ženskega gibanja". Atkinsonova je bila seveda voditeljica znotraj NOW, v začetku gibanja. Atkinson, "Lesbianism and Feminism: Justice for Women as 'Unnatural'", *Amazon Odyssey*, str. 145. In pogovor s Cindy Cisler.

zaprav spominja, da so ji v odmorih med Drugim kongresom ženske pripovedovale: "V lezbijkah je toliko ljubezni, in v vas /ženske iz Razredne delavnice/ je toliko sovraštva."³⁵ Baxandallova je mislila, da je bila akcija "zabavna in čudovita", in Snitowa je hvalila "duhovitost in lahkotnost", ki sta odlikovali akcijo.³⁶ Toda v resnici je bila akcija, v nasprotju z listino, prošnja za sprejem v feministično gibanje, ne pa utrjevanje avantgardnega položaja. Tudi če je besedilo "Žensko-identificirane ženske" odstranilo ideološke ovire za sprejemanje lezbijstva, pa ni moglo odpraviti emocionalnega odpora.

Položaj je postal precej napet, ko so se teme lotili mediji. V decembru leta 1970 je revija *Time* natisnila kratek članek z naslovom "Ženska osvoboditev – drugi pogled", ki svetu ni razkrival le biseksualnosti Kate Millettove, temveč je tudi z velikim upanjem pričeval, da bo njegovo razkrivanje diskreditiralo feministično gibanje.³⁷ Feministke, med njimi Atkinsonova, Steinemova, Brownmillerjeva in Florynce Kennedy, so v odgovor sklicale tiskovno konferenco, na kateri so izjavile, da se osvoboditev žensk in gej osvoboditev "borita za skupni cilj" – za družbo, v kateri ljudje ne bodo več kategorizirani glede na spol ali spolno usmerjenost.³⁸ Odločitev, da bodo raje sprejele kot pa zanikale lezbijstvo, je utišala tisk. Toda v newyorški NOW, tam je bil sedež čistunske mentalitete, ni bilo miru. V resnici je Betty Friedan vodila uspešno akcijo in lezbijkam preprečila številčnejšo izvolitev ali ponovno izvolitev v urad newyorške NOW na volitvah leta 1970. Po besedah nekdanje predsednice newyorške NOW Ivy Bottini je bila Friedanova pri tem uspešna predvsem zato, ker sta jo podpirali prikriti lezbijki v NOW.³⁹ Tudi veliko drugih bivših članic NOW je zatrjevalo, da homofobija organizacije ni bila neodvisna od večjega števila prikritih lezbijk znotraj organizacije, ki so mislile, da bodo izpostavljene kot lezbijke, če se bo o tej temi javno govorilo.⁴⁰ Do sredine leta 1971, ko je NOW končno sprejela resolucijo o "legalni in moralni" podpori lezbijstvu, je bila vsaka članica organizacije, ki je zagovarjala pravice lezbijk, v ranljivem položaju.

Skupine ženske osvoboditve niso podlegle paranoji, ki je zgrabila NOW, ker se niso nikoli oklepale ugleda v javnosti. V obdobju 1970-72 je gibanje pretresala delitev na gej in heteroseksualne ženske. Ta konflikt je bil najostrejši v Washington D. C.-ju, kraju rojstva lezbično-feministične skupine Furijske (The Furies).

POJAV LEZBIČNEGA FEMINIZMA V WASHINGTON D. C.-JU

Žensko osvobodilno gibanje v D. C.-ju je bilo več ali manj politično usmerjeno, celo v letu 1970. Levičarska misel je oto-

pela, Inštitut za politične študije (IPS) pa je imel osrednji pomen za žensko gibanje. Charlotte Bunch, Judy Coburn in Betty Garman, vse dejavne v gibanju, so bile kolegice na IPS.⁴¹ Gibanje v D. C.-ju je bilo še naprej zvečine gibanje prijateljskih krogov. Bilo je pa tudi izjemno živahno; v letu 1970 so 24 ur na dan delovale diskusijske skupine, projektov pa je bilo štirinajst.⁴² V istem letu sta levičarsko in žensko gibanje v D. C.-ju posvečala manj pozornosti vojni z represivno vladno kampanjo proti Panterjem. Slišati je bilo, da so liberacionistke razpravljale celo o možnosti za ugrabitev Marthe Mitchell, da bi tako dosegle izpustitev Erice Huggins, vodje Panterjev, iz zapora.⁴³

Položaj se je spremenil, ko so se v mesto priselile tri ženske, povezane z branilci Chicago Seven. Čikaška sedmerica – ali "Zarota", kot so se sami šaljivo poimenovali – je bila obtožena zaradi netenja upora na Demokratski nacionalni konvenciji leta 1968. Tasha Peterson, hči Davea Dellingerja, Susan Gregory, ljubica Rennieja Davisa, in Susan Hathaway, Davisova bivša ljubica, so se skupaj z Davisom, upoštevaje sklep sodnega procesa proti Čikaški sedmerici, spomladi leta 1970 preselile v D. C.⁴⁴ Vse tri so se priselile k Betty Garman – študentki na IPS, voditeljici Mobe in zagovornici Zarote. Čeprav so bile Petersonova, Hathawayeva in Gregoryjeva očitne novinke v levičarske gibanju, so zavzele "močno levičarsko hišo" v D. C.-ju.⁴⁵ In čeprav je bil njihov feminizem vsestransko nerazvit, sta Hathawayeva in Petersonova še v istem poletju začeli pisati za časopis oob.⁴⁶ Seveda je bil oob tistega obdobja izrazito politično usmerjen, s stranmi, polnimi poročil žensk o osvobodilnem boju v tretjem svetu. Nekaterim veterankam ženskega gibanja so se zamerile čikaške ženske, saj se je z njimi takoj ravnalo kot z zaupnimi kameradkami, ne pa kot s povzpetnicami, kot so jih mnoge doživljale. Bunchova priznava, da so bile čikaške ženske, ki so se identificirale bolj kot "anti-imperialistke" kot pa feministke, "zelo arogantne".⁴⁷

Webbova trdi, da je mnoge ženske še posebej razjezilo to, da je bila čikaška trojka povabljenja k sodelovanju v poskusni dvotedenski ženski komuni, v katero niso bile povabljene mnoge starejše aktivistke. Ob zaključku komune se je skupina odločila, da bo ustanovila stalno žensko komuno. Nekaterim v širši levičarski skupnosti je ta korak pomenil potrditev njihovih "najhujših mor. Odločile smo se, da zapustimo svoje može."⁴⁸ Vendarle so mnoge ženske zaradi različnih vzrokov sčasoma odnehale.⁴⁹ Garmanova, Petersonova, Hathawayeva in Gregoryjeva so ustanovile žensko hišo, ki je v D. C.-ju postala znana kot "anti-imperialistična ženska hiša".

Webbova se spominja, da je bila dvotedenska komuna "zelo intenziven skupinski dogodek, skoraj religiozna izkušnja" za devet ali deset udeleženk:

⁴¹ *Abbott in Love*, str. 134.

⁴² *Garmanova je prej sodelovala s SNCC.*

⁴³ *Pogovor z Joan Biren. Ravno tako so leta 1970 D. C. prelepile z "Odprtim pismom Marthi Mitchell". Martha Mitchell, ki je bila poročena z glavnim tožilcem Johnom Mitchelom, je javno oznanila svojo željo po priključitvi k ženskemu gibanju. Pismo je Mitchellovo obveščalo o tem, da je njena priključitev k ženskemu gibanju dobrodošla, vendar bi morala zavreči svoje "privilegije ekonomije zgornjega razreda in bele kože" ter svojo "prazno identiteto". Glej Bunch, "Ourstory: D. c. Herstory", 21. maj, 1971, str. 7; Letty Pogrebin, "The FBI Was Watching You", MS., junij 1977, str. 39.*

⁴⁴ *Pogovor z Marilyn Webb. Tako Davisova kot Dellingerova sta bili obtoženi v procesu proti Chicago Seven.*

⁴⁵ *Pogovor s Charlotte Bunch.*

⁴⁶ *Pogovor z Marilyn Webb; Marilyn Webb, brez naslova, oob, v. x, #2, februar 1980, str. 5.*

⁴⁷ *Pogovor s Charlotte Bunch (LV).*

⁴⁸ *Pogovor z Marilyn Webb.*

⁴⁹ *Marilyn Webb in veliko drugih ni hotelo sodelovati, ko so anti-imperialistične ženske povabile znanko iz*

Chicaga, naj se pridruži komuni. Webbova in druge so sumile, da je ženska bila vohunka. Raziskovale so njeno poreklo, vendar ni bilo nič potrjenega. Nekatere ženske so verjele, da so bile agentke delno krive za težave v gibanju v tistem obdobju. Webbova, ki je videla nekaj kartotek FBI-ja pri DCWLM, je prepričana, da je ena od žensk znotraj oob-ja obveščala in manipulirala s temi elitizma in lezbištva, da bi tako slabila gibanje. Nedvomno so agentke poostrile trenja znotraj gibanja, toda spori niso bili samo plod njihovega delovanja.

⁵⁰ Pogovor z Marilyn Webb; Webb, oob, v. x, #2, str. 5. V komuni so bile Marlene Wickes, Coletta Reid, Susan Gregory, Susan Hathaway, Marilyn Webb, Tasha Peterson, Betty Garman, Charlotte Bunch in Judy Spellman.

⁵¹ Ženska komuna, "Mind Bogglers", oob, v. 1, #s 9-10, 31. julij, 1973, str. 13.

⁵² Pogovor s Coletto Reid.

⁵³ Osebni pogovor, Jean Tepperman.

⁵⁴ Naberjeva citirana po Perri Knize, "Anatomy of a Visionary", Ann Arbor Observer, marec 1987, str. 31.

⁵⁵ Kot primer glej A Weatherwoman, "Inside the Weather Machine", Rat, v. 2, #27, 9.-23. februar, 1970. "Spolnost postane povsem drugačna brez ljubo-

V zavetju smo se pogovarjale o teoriji in praksi, jedle, čistile, kuhale, bile enkrat na skupinskem tripu meskalina; vse to nas je stopilo v intenzivno in nepojmljivo bližino. Lezbištvo ni bilo na dnevnem redu, vendar je bilo očitno, da bo homoseksualnost prihodnji izid za nekatere med nami.⁵⁰

Junijska številka oob je poročala o ženski komuni. Pišoče so zagovarjale vseženske komune kot pribežališče pred "seksualnim pranjem možganov":

Mnogo žensk se je odtujilo od spolnih funkcij svojega telesa, ker se spolnost uporablja za to, da nas obdržijo na naših mestih. Mar za korak k celoti ni potrebno, da se umaknemo pred represijo seksualnega pranja možganov in zgradimo vseženske kolektive? V nekaterih bo morda obstajala spolnost med ženskami, toda za mnoge članice pa bodo ti kolektivi verjetno obdobje celibata – najbrž prvič v življenju večine žensk.⁵¹

Toda neka druga udeleženka se spominja, da so bile razprave zvečine omejene na govor o "uničenju monogamije".⁵² Koncept "uničenja monogamije" je bil zelo priljubljen med levičarji in levo usmerjenimi feministkami. Oni so trdili, da je monogamija zlo, ki se je pojavilo z nastankom zasebne lastnine. Jean Tepperman se spominja, da je med levimi feministkami skoraj veljalo prepričanje, da je želja po seksualni zvestobi buržoazni "ostanek".⁵³ Barbara Haber poroča, da sta jo v njeni prvi skupini za ozaveščanje Cathy Wilkerson iz SDS in Weathermanova napadli, ker je hotela še naprej ostati poročena: "Rekla je, da je čustvena varnost strašna, desničarska potreba."⁵⁴ O monogamiji se je res začelo veliko razpravljati po prihodu treh čikaških žensk, ki so bile pod vplivom anti-monogamne struje Weathermanove.⁵⁵

Čeprav so liberacionistke iz D. C.-ja razpravljale o vrednotah nemonogamnosti in celibata ter ustanovljale vseženske komune, je bilo še vedno malo diskusij o lezbištvu.⁵⁶ V nasprotju z Newyorčankami, med katerimi so nekatere že eksperimentirale z lezbištvom, so bile ženske iz D. C.-ja še naprej zelo zadržane. Še poleti leta 1970 so Marilyn Webb, Coletta Reid in Nancy Ferro kritizirale javna občila, ki so tipično predstavnico ženske osvoboditve prikazovali kot "veliko čudo – požigalko modrcov, sovražnico moških, lezbijko, bolnico!"⁵⁷ Spremembe so se pojavile jeseni leta 1970, ko so se ženske iz D. C.-ja udeležile Revolutionary People's Constitutional Convention (RPCC – Ustavna konvencija revolucionarnih ljudi) pod pokroviteljstvom Panterjev v Philadelphiji. RPCC, ki je potekala prek vikenda Dneva dela, je zbrala vsaj 600 udeležencev, ki so hoteli sode-

lovati pri pisanju nove ustave, ki naj bi “zastopala vse zatirane ljudi”.⁵⁸ Na vsaki delavnici (tretji svet, GI, ženske, gej osvoboditev itn.) naj bi sestavili osnutek pravic, ki so potrebne, da bi določena skupina lahko vzpostavila svojo identiteto. Toda, kot se je zgodilo že na Konferenci združene fronte proti fašizmu leto poprej, Panterji niso zaupali udeleženkam iz ženskega gibanja. Po nekaterih virih so večkrat odpovedali žensko delavnico.⁵⁹ Ko so se ženske končno le zbrale, je srečanje usmerjala članica Panterjev pod paranoičnim očesom Panterjevih varnostnikov. Ženske delavnice se je udeležilo približno dvajset lezbijk iz New Yorka – mnoge med njimi, kot Rita Mae Brown in Martha Shelley, so delale pri Radicalesbians – ki so v začetku konference predlagale seznam lezbičnih zahtev. Ker jih je razjezilo stališče Panterjev do predstavnic ženskega gibanja in lezbijk in ker niso mogle zahteve delavnice oblikovati kot bolj “žensko-identificirane”, so zapustile konferenco.

Glede na lezbični seznam zahtev prav nič ne preseneča, da so se sporekle s Panterji. Zahtevale so konec seksualnega programiranja otrok, uničenje nuklearne družine in ustanovitev komunalnega varstva otrok pod nadzorom “žensko-identificiranih žensk”. In, ne po naključju, so zahtevale, da imajo ženske popoln nadzor nad socialnim sistemom. Kakorkoli že, natisnjeno poročilo konvencije je zahteve ženske delavnice skrčilo na sledeče:

Da imajo ženske pravico izbrati heteroseksualnost, biseksualnost ali homoseksualnost. Da naj bodo odločilni tehnološki programi, pomembni za ženske, njim dostopni, npr. varstvo otrok.

Medtem ko lezbijkam očitno ni uspelo pomembneje načeti moškega šovinizma Panterjev, pa so imele velik vpliv na mnoge liberacionistke iz D. C.-ja. Coletta Reid se ni mogla udeležiti konference, toda veliko njenih prijateljic se je odpravilo v Philadelphijo. Spominja se, da so te, ko so se vrnile s konference, “verjele, da je lezbištvo morda velika stvar v teh dneh”.⁶⁰ Joan E. Biren (znana tudi kot JEB), ki se je udeležila konference, se spominja, da je sredi vroče razprave na ženski delavnici:

tista ženska vstala in se identificirala kot radikalna lezbijka. Skoraj sem se zvrnila po tleh ... Pozneje sem stekla k njej in rekla: “To, kar si povedala, je najčudovitejša stvar, ki sem jo kdajkoli slišala. Res bi se rada več pogovarjala s tabo.” Povedala mi je ime in naslov in potem sem tudi sama šla v New York.

Na Birenovo so newyorške lezbijke naredile izjemen vtis, ker “so znale povezati dejstvo, da lezbištvo ni samo seks, marveč gre

sumnosti. Ženske, ki nikoli niso počele tega z drugo žensko, začnejo brskati po seksualnem življenju drugih žensk. Ljudje, ki živijo skupaj in se borijo skupaj, fukajo skupaj.”

⁵⁶ Pogovor s Coletto Reid in Joan Biren.

⁵⁷ Nancy Ferro, Coletta Reid Nalcomb in Marilyn Webb, v *Woman: A Journal of Liberation*, v. 1., #4, Summer 1970, str. 58.

⁵⁸ *Nepodpisano*, “Philly Convention”, *Rat*, v. 3, #13, 11-25. september, 1970, str. 17. *Nedvomno je bil glavna atrakcija konvencije Huey Newton, nedavno izpuščen iz ječe.*

⁵⁹ Anonimno, “The Days Beloged to the Panthers”, in “lesbian testimony”, *oob*, v. 1, #11, 30. september, 1970, str. 4-5. Glej tudi Martha Shelley, “subversion in the women’s movement: what is to be done”, *oob*, v. 1, #13, 8. november, 1970, str. 5-7.

⁶⁰ Pogovor s Coletto Reid.

⁶¹ Pogovor z Joan Biren.

⁶² Marotta, str. 249-55.

⁶³ *Deeveyeva se je zapletla z dolgoletno veteranko DCWL-ja in Bunchova z eno od lezbičnih feministk iz New Yorka. Zveza Deeveyeve je še posebej povzročila valove šoka v skupnosti, saj je bilo to prvo tourstno "sprebrnjenje". Glej Sharon Deevey, "Such a Nice Girl", v Myron in Bunch, ur., "Lesbianism and the Women's Movement". Webbova je to v pogovoru potrdila.*

⁶⁴ Pogovor s Coletto Reid.

⁶⁵ Pogovor z Joan Biren.

za razširjeno feministično misel".⁶¹ Kmalu sta se Birenova in Sharon Deevey, še ena veteranka ženskega gibanja v D. C.-ju, odločili, da ustanovita vselezbično komuno. Prva rekrutka je bila prijateljica Birenove Ginny Berson iz Mount Holyokeja, ki je občasno pisala za levičarski periodični časopis *Hard Times* (Težki časi). Ker niso poznale drugih lezbijk v D. C.-ju, so se odločile, da bodo privabile v njihovo kolektivno hišo lezbijke iz New Yorka.

Po naključju so se Radicalesbians ravno v tem obdobju razhajale pod pritiskom političnih in osebnih nasprotij.⁶² Rita Mae Brown in Cynthia Funk, osrednji osebnosti v skupini, sta se odločili za preselitev v D. C. V pozni jeseni se je govorilo o lezbištvu dosti več, k temu je delno prispevalo tudi dejstvo, da se je med nekaterimi članicami ženske skupnosti pojavljalo vse več ženskih parov.⁶³ Ta proces je bil še bolj pospešen do drugega srečanja RPCC, ki je potekalo prek vikenda Dneva zahvalnosti v D. C.-ju. Reidova meni, da je bilo RPCC res pomembno, ker so prišle vse tiste ženske, ki niso živele v mestu. Takrat sem prvič dobila občutek, da v ženskem osvobodilnem gibanju prevladujejo lezbijke. Najpomembnejše je bilo, da so ženske, ki so se udeležile konvencije Panterjev, bile radikalne, medtem ko je bil oob /Reidova je bila članica uredništva/ povezan z ženskami zelo različnih prepričanj. Bilo je jasno, da so bile tiste ženske res radikalne in da je med njimi bilo devetdeset odstotkov lezbijk.⁶⁴

Seveda lezbijke niso prevladovale v gibanju vse do poznega 1970. leta, so pa očitno prevladovale na ženskem zboru pri RPCC. Wendy Cadden, Pat Parker, Judy Grahn in Nancy Adair so bile samo ene od lezbijk, ki so se udeležile konvencije. V decembru leta 1970 se je Reidova deklarirala kot lezbijka in organizirala žensko hišo skupaj s Helaine Harris, soustanoviteljico Adaira jugozahodne zveze za ženske pravice, in Lee Schwing, Goddardovo dejavno študentko pri oob.

V februarju leta 1971 je Birenovi in Deeveyevi uspelo ustanoviti prvo vselezbično hišo v D. C.-ju. Hišo, ki sta jo poimenovali "Amazing Grace" (Osupljiva milina), sta ustanovili skupaj s Cynthia Funk, Nancy Myron in tremi drugimi ženskami, ki so nedavno prišle iz New Yorka, ter z Bersonovo iz D. C.-ja. Birenova in Deeveyeva sta veliko pričakovali od Osupljive miline, za katero sta upali, da bo označila začetek eksplicitno lezbičnega gibanja v D. C.-ju. Birenova se spominja:

S Sharon sva načrtovali kolektivno hišo lezbijk. Toliko časa smo preživele v razpravah z moškimi ali v razpravah z ženskami o njihovih moških, da smo bile prepričane, da je lezbična hiša pravi odgovor. Ta naj bi rešila veliko težav.⁶⁵

Vendar sta spoznali, da je veliko problemov ostalo, še posebej problem razrednega. Projekt Amazing Grace, ki so ga skrbno načrtovale več kot dva mesca, je "surovo in nepričakovano" propadel po samo enem tednu.⁶⁶ Eksperiment se je zrušil, ker so bile nekatere ženske iz delavskega razreda nezadovoljne zaradi komunalne organizacije gospodinjstva. Bersonova meni, da je šlo za ekstremni primer razrednega konflikta. Bilo je tako očitno ... Tam sta bili dve ženski iz Mount Holyoka in dekle iz Swarthmora, ki je ostajala doma in ni imela plačnega dela, ter tri druge ženske iz South Bostona, ki so vsak dan hodile v običajno službo in skrbele za denar, medtem ko se je ženskam iz srednjega sloja zdelo, da bo za naše finančne potrebe vedno preprosto skrbel radodaren svet.⁶⁷

Večina žensk iz srednjega sloja je hotela, da skupina opusti koncept zasebne lastnine, medtem ko se je večina žensk iz delavskega sloja upirala taki ureditvi. Ena od žensk delavskega sloja pojasnjuje:

Nisem hotela imeti komunalne sobe s skupno garderobo in tam zjutraj iskati spodnje perilo. Vse naj bi si bile delile obleke in spale v isti sobi. Dajte no, nehajte s tem!

Birenova in Deeveyeva, ki sta si omislili vse to, sta bili potolčeni, ko je skupina razpadla.

Ženski, ki sta opazno manjkali pri projektu Amazing Grace, sta bili Rita Mae Brown in Charlotte Bunch.⁶⁸ Jezni, ker nista bili vključeni, sta februarja 1971 ustanovili svojo skupino, ki sta jo imenovali "lezbična skupina za razkritje in ozaveščanje." Skupino je sestavljalo okoli deset žensk iz ženske skupnosti v D. C.-ju, ki so se nedavno razkrile ali so o tem razmišljale. Bersonovi se je zdelo, da so bile v skupini "zvečine hetero ženske, ki so poskušale biti lezbijke, in Rita."⁶⁹ Poleg Bunchove in Brownove so v skupini bile še Tasha Peterson, Susan Hathaway in Susan Gregory iz anti-imperialistične ženske hiše ter Coletta Reid, Lee Schwing in Helaine Harris iz druge ženske hiše.⁷⁰

Čeprav so bili odnosi med ustanoviteljicami Amazing Grace in ženskami iz skupine za ozaveščanje napeti, sta obe skupini čutili, da se nenaklonjenost lokalnega feminističnega gibanja stopnjuje. Večina heteroseksualnih feministk se ni odpovedovala heteroseksualnosti in se spreminjala v lezbijke, prej so nasprotovale lezbično-feministični predpostavki, da feminizem zahteva lezbištvo. Z nadaljnjo polarizacijo na gej in hetero del je tisto zimo in spomladi prišlo do večjega števila incidentov. Ženski center je organiziral novoletni ples, ki bi minil brez izpadov, če ne bi veliko lezbijk nasprotovalo, ko se je neka ženska pojavila na hodniku s štiriletnim sinom. Skupnost je začelo pretresati vprašanje, ali naj se moškimi otrokom dovoli vstop v "ženski prostor".⁷¹

⁶⁶ Pogovor z Joan Biren.

⁶⁷ Pogovor z Ginny Berson.

⁶⁸ *Verjetneje je, da so bile namerno izključene. Slišati je, da sta Bunchova in Brownova bili izključeni predvsem iz osebnih razlogov - Brownova zaradi osebnih nasprotovanj z nekaterimi članicami Amazing Grace in Bunchova predvsem zato, ker je bila poročena z Jimom Weeksom. Pogovor s Charlotte Bunch.*

⁶⁹ Pogovor z Ginny Berson.

⁷⁰ Helaine Narris pripominja, da je bilo mešanje omenjenih treh skupin zelo močno, tako je mogoče, da se je sestava spreminjala. *Osební pogovor, Helaine Harris, 1986.*

⁷¹ Charlotte Bunch, "Ourstory: DC Herstory", pripravljeno za žensko zavetišče, 21. maj, 1971. V dokumentih Bunchove; pogovor s Coletto Reid.

⁷² *Bobbie Goldstone, oob, v. 1, #20, april 1971.*

⁷³ "Joanne", "Goodbye Ruby Tuesday", *oob, v. 1, #21, 6. maj, 1971, str. 18.*

⁷⁴ *Coletta Reid, "Coming Out in the Women's Movement", v Lesbianism and the Women's Movement (Baltimore: Diana Press, 1975), Charlotte Bunch in Nancy Myron, ur., str. 95.*

⁷⁵ *Podpisano "Those Women", "Lesbians and Day-Care", Rat, v. 3, #23, 14. junij-10. julij, 1971, str. 13.*

Zgodaj spomladi je mnogo heteroseksualnih feministk obtoževalo lezbijke, da prevzemajo gibanje, njih pa izključujejo. Tiste pomladi je oob natisnil članek, ki je lezbično-feministično politiko primerjal s "seksualno fašistično politiko" Normana Mailerja.⁷² V aprilu so Reidova, Hathawayeva, Petersonova in Schwingova prenehale delati za oob. Trdile so, da je uredništvo cenzuriralo njihove članke.⁷³ Še več. Razcep se je zakuhal tudi v feminističnem centru za varstvo otrok, ki ga je pomagala ustanoviti Reidova. Nekatere članice so se začele spraševati, ali so Reidova in njene lezbične prijateljice ustrezne kot model vloge za otroke. Reidova je trdila, da je neka ženska celo namigovala, da bi lezbične delavke v varstvenem centru lahko nadlegovale deklice, ki so jih čuvale.⁷⁴ V odgovor so Reidova in druge ženske, ki so pozneje ustanovile The Furies, predložile seznam sprememb kolektivu varstvenega centra. Na tem letaku, natisnjem v časopisu Rat, so bile naslednje zahteve po spremembah:

- 1) *Heteroseksualne predsodke centra je treba odpraviti. Nenehna gej navzočnost je nujna zato, da otroci lahko vidijo ženske, ki ljubijo ženske, in moške, ki ljubijo moške.*
- 2) *Varstveni center mora biti voden v skladu s komunističnimi načeli ... Primarnost odnosa starši-otroci ne more več biti samoumevna. Tisti, ki so dejavni v varstvenem centru, morajo tudi sami stremeti k življenju v kolektivu.*
- 3) *S šovinizmom odraslih se je treba spopadati, ravno tako z razrednimi in rasnimi pojavi.*
- 4) *Predsodek o nuklearni družini se mora nehati. Samske ženske in lezbijke z otroki morajo biti na vrhu prioritete kandidatke za center.*
- 5) *Moški, ki se ne borijo s svojim seksizmom, morajo oditi. Ženske bodo odločale o tem, kdo naj ostane. Moški, ki bodo ostali, se morajo udeleževati moških skupin za oza-veščanje, ki jim bodo pomagale izraziti homoseksualnost.*
- 6) *Otroke naj se spodbuja pri raziskovanju lastnih teles in teles drugih ter k masturbaciji.⁷⁵*

Ko se je kolektiv sestal brez Reidove in sklenil, da raje vidi, da so otroci biseksualni kot pa homoseksualni, je Reidova dala odpoved. Nasprotja med lezbijkami in heteroseksualnimi feministkami so bila močno povezana z globoko vcepljeno homofobijo, toda to je, kot pove omenjeni incident, gotovo podpihoval dogmatizem lezbičnih feministk.

* * *

Lezbične feministke, kot so bile The Furies, so prisilile heteroseksualne feministke k priznanju, da je spolnost prej družbeno

kot pa biološko konstruirana, in k razumevanju osrednjega pomena institucionalizirane heteroseksualnosti za zatiranje žensk. Feministke so morale ponovno razmisliti o svojih stališčih do lezbištva. Nekatero so v lezbijkah celo videle avantgardo ženskega gibanja. Na primer, Ti-Grace Atkinson je sklepala, da je "feminizem teorija, lezbištvo pa praksa".⁷⁶ Z izzivom stigmatizacije lezbištva lezbične feministke niso samo predstavile lezbištva kot življenjske izbire, temveč so, z besedami Frances Chapman, "naučile posameznice, da lahko živijo v svetu kot ljudje".⁷⁷

Toda preoblikovanje lezbištva v politični imperativ in njegovo označevanje kot logičnega izida posameznicičnega feminizma je bilo problematično. Lezbični feminizem je poslabšal feministično težnjo h konceptualizaciji spolnosti v službi gibanja – to je bila, kot je poudarila Deirdre English, le različica stare teme "spolnosti v službi družbe".⁷⁸ Ta preskriptivizem je imel škodljive posledice tako za lezbične kot heteroseksualne feministke. Žensko gibanje je vedno pogojno sprejemalo lezbištvo – glede na to, koliko so lezbijke bile pripravljene zanikati seksualnost in se prilagoditi "ženskemu" seksualnemu standardu. Lezbištvo ni bilo nikoli zares legitimizirano na temelju seksualnosti. Toda lezbištvo na nekem nivoju (še posebno na nivoju prakse kot nasprotje retoriki) seveda vključuje spolnost – dejstvo, ki je motilo nekatere heteroseksualne feministke. Na primer, Atkinsonova, ena najbolj glasnih zagovornic političnega lezbištva, pravi, da jo je "presenetila težka seksualizacija, ki je vzniknila s krepitvijo lezbijk v gibanju. To je bil šok. Bila sem razočarana, ker ni bilo pomembne razlike v primerjavi s heteroseksualnimi odnosi."⁷⁹ In če je lezbištvo zraslo prej iz političnega prepričanja kot pa iz seksualne želje, kaj potemtaka storiti, ko seksualna želja ne odseva politične doktrine? Seveda so vse liberacionistke mislile, da posameznikova spolnost mora odsevati njegovo/njeno politično prepričanje; to je še posebej veljalo za lezbijke, saj se je verjelo, da je njihova spolnost razširitev feminizma. Še več. Lezbične feministke so v prizadevanju po razlikovanju lezbičnih od heteroseksualnih odnosov pogosto prikazovale lezbične odnose in spolnost kot povsem neproblematične. Priznanje seksualnih problemov je bilo tabu, saj je ogrožalo ideološko gradnjo lezbičnega feminizma. Na primer, Harrisova se spominja, da v skupini The Furies "ni bilo prostora za razpravo o težavah v seksualnih odnosih. O seksualnosti ni bilo nobenih diskusij. Veljalo je prepričanje, da je lezbična seksualnost uspešna."⁸⁰

(...)

Članice The Furies so verjele, da bo lezbištvo nujno vodilo k intenzifikaciji boja proti moški nadvladi, vendar se to ni zgodilo. Z vzponom lezbičnega feminizma je bilo zlitje osebnega s političnim dokončno in neprizivno. Bolj kot kdajkoli

⁷⁶ Citirano po Abbott in Love, str. 117 in Anne Koedt, "Lesbianism and Feminism", v Koedt, Levine in Rapone, str. 246.

⁷⁷ Pogovor s Frances Chapman.

⁷⁸ Deirdre English, Amber Hollibaugh, Gayle Rubin, "Talking Sex: A Conversation on Sexuality and Feminism", Socialist Review, #58, julij-avgust 1981, str. 44.

⁷⁹ Pogovor z Atkinsonovo, oob, december 1979, str. 23.

⁸⁰ Pogovor s Helaine Harris.

⁸¹ Pogovor s Susan Brownmiller.

⁸² Na primer, *The Furies je motila skupina New Haven Women's Liberation Rock Band* zato, ker so ob vsakem plesu v D. C.-ju pripravile za ženske politično predavanje o splavu.

⁸³ Julia Penelope Stanley, "Notes on the Edge", *Win*, 26. junij, 1975, str. 9. Zgodnejša, bolj poskusna inačica omenja izjave v nepodpisanem članku brez naslova v feminističnem časopisu iz Iowa Cityja *Ain't I A Woman*, v. 1, #6, 4. junij, 1971. Avtorica je pisala, da "zaradi celoletnega življenja v ženski /lezbični/ subkulturi ugotavljam, da se zelo težko navezujem na mnoge težave, ki se drugim ženskam zdijo pomembne, tako kot recimo njihovi mošje".

⁸⁴ Sharon Deevey, "Such A Nice Girl", v *Myron in Bunch*, ur., str. 23. Seveda je veliko lezbijk ostalo še naprej dejavnih v boju za reproduktivne pravice.

prej je postalo merilo to, kako kdo živi, in ne njegova predanost političnemu boju. To lahko zasledimo tudi v prikazu vse bolj razširjenega termina "žensko-identificirano", ki je prepričeval, da so posamezničina stališča in obnašanje pomembnejši od njene politične filozofije in svetovnega nazora. Ženska je torej lahko zavzela vse pravilne pozicije, to pomeni, da je bila feministka, pa vendar je bila še vedno obsojena kot moško-identificirana. Še več. Fokus se je premaknil od izgradnje množičnega gibanja k vzdrževanju alternativne ženske kulture in skupnosti. Brownmillerjeva pravi:

*Množični priliv nepolitičnih lezbijk v žensko gibanje in ... emocionalni občutki do njih, kot da so junakinje ženskega gibanja, ker so ženske, ki se ne družijo z moškimi – vse to je premaknilo gibanje od konfrontacije z moško močjo k alternativnim življenjskim slogom.*⁸¹

Teme, kot sta splav in otroško varstvo, ki so v začetku imele moč za mobilizacijo velikega števila žensk, so bile pogosto omalovaževane kot teme "hetero žensk".⁸² Na primer, lezbična feministka Julia Penelope Stanley razglša:

*Samo lezbijka je lahko tista, ki nima nobenega deleža v socialnem sistemu ... Hetero ženske, tudi tiste, ki si rečejo "feministke", so še vedno vezane na moške ter odvisne od njihove strpnosti dobre volje, zato se oklepajo tem, kot sta enako plačilo in kontrola rojstev. Ženska, ki nima skupnih interesov z moškim, se ne bi menila za to.*⁸³

In Sharon Deevey je očitala, da je heteroseksualno izhodišče vdrlo v gibanje za osvoboditev žensk. "Vse okoli mene je bilo, in je seveda že od zmeraj bilo heteroseksualno ... še posebej ženska osvoboditev: kontrola rojstev, slab seks in splav."⁸⁴ Seveda je to samo še poslabšalo negativne tendence, ki so se začele prej pri nekaterih radikalnih feministkah.

V nekaterih pogledih je pojav lezbičnega feminizma gibanje približal kulturnemu feminizmu. Njegovo poudarjanje ženske kontrakture in esencialistični argumenti o ženski seksualnosti so bili kvintesenca kulturnega feminizma. Toda lezbični feminizem je bil žalitev za kulturno-feministično idejo o univerzalni ženski izkušnji. Čeprav je bil njihov cilj zbrisati razlike, so lezbične feministke vztrajale, da so lezbijke drugačne od heteroseksualnih žensk. Pravzaprav je vpliv kulturnega feminizma znotraj gibanja mogoče največ pripisati prepletanju lezbištva in razrednega.

Prevedla Suzana Tratnik